

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 323323 22 Rev
Dana: 17.11.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanje Bundalo, kao predsjednice vijeća, Senada Tice i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljica A.V. iz B., i S.G. iz B., koje zastupa punomoćnik advokat J.K., B., protiv tužene Republike Srpske, koju zastupa Pravobranilaštvo Republike Srpske, radi utvrđenja diskriminacije i naknade štete, vrijednost spora 9.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužene izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 323323 21 Gž od 16.5.2022. godine, na sjednici održanoj 17.11.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužiteljica za naknadu troškova revizionog postupka u iznosu od 300,00 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 323323 20 P od 10.12.2020. godine, djelimično je usvojen tužbeni zahtjev tužiteljica i utvrđeno da je tužena preko Ministarstva izvršila *neposrednu, višestruku i produženu* diskriminaciju, čime je povrijedila pravo tužiteljica na jednako postupanje, i to zbog oblika propisanih u članu 4. stav 1., 4. i 6. Zakona o zabrani diskriminacije, što je dovelo do povrede prava na slobodu kretanja tužiteljica i njihovu ravnopravnost sa drugim građanima, pa se *zabranjuje* tuženoj da diskriminatorno ponašanje nastavi (stav 1.).

Obavezana je tužena da tužiteljicama na osnovu naknade nematerijalne štete zbog diskriminatornog ponašanja, tj. zbog povrede sloboda i prava ličnosti, isplati iznose od po 1.500,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do isplate, u roku od 30 dana od dana donošenja presude (stav 2.).

Odbijen je tužbeni zahtjev tužiteljica u dijelu koji predstavlja razliku između traženih iznosa od po 4.500,00 KM i dosuđenih iznosa od po 1.500,00 KM, u dijelu kojim su tražili isplatu zakonske zatezne kamate od dana utuženja do dana presuđenja i u dijelu kojim su tražile da sud obaveže tuženu da o svom trošku objavi presudu u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti (stav 3.).

Obavezana je tužena da tužiteljicama na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 1.625,00 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude (stav 4.).

U preostalom dijelu koji predstavlja razliku između traženog iznosa i dosuđenog iznosa, zahtjev za naknadu troškova postupka je odbijen (stav 5).

Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 323323 21 Gž od 16.5.2022. godine, žalba tužene je odbijena i prvostepena presuda potvrđena u usvajajućem (stav 1.) i dosuđujućem dijelu odluke o glavnoj stvari (stav 2.) i odluke o troškovima postupka (stav 4.).

Obavezana je tužena da tužiteljicama naknadi troškove žalbenog postupka u iznosu od 480,00 KM u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke, dok je preko dosuđenog iznosa zahtjev odbijen.

Odbijen je zahtjev tužene za naknadu troškova žalbenog postupka.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tužena pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana presuda preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje.

Tužiteljice u odgovoru predlažu da se revizija odbaci kao nedozvoljena ili da se odbije, a tužena obavežu na naknadu troškova na ime sastava odgovora u iznosu od 300,00 KM.

Revizija nije osnovana.

Tužbenim zahtjevom se traži da se utvrdi da je tužena preko pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova izvršila neposrednu, višestruku i produženu diskriminaciju tužiteljica, da se zabrani tuženoj nastavljanje diskriminatorskog ponašanja i da se obaveže da tužiteljicama na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede sloboda i prava ličnosti, isplati iznose od po 4.500,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od utuženja do isplate.

Ocjenom iskaza tužiteljica i svjedoka N.P., M.K. i M.I., prvostepeni sud nalazi utvrđenim da su tužiteljice učinile vjerovatnim da je tužena putem policijskih službenika vršila neposrednu diskriminaciju nad tužiteljicama tako što ih je stavljala u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale građane.

Radnje diskriminacije, po utvrđenju suda, ogledaju se u tome što su policijski službenici na otvorenom javnom prostoru prilazili isključivo tužiteljicama, vršili njihovo legitimisanje i upozoravali ih da se ne mogu okupljati na javnom prostoru i naređivali im da ga napuste, a sve radi toga jer su pripadnice neformalne grupe P.z.D. Takođe je, po ocjeni prvostepenog suda, diskriminacija nad tužiteljicama vršena na način da su policijski službenici tužiteljice lišili slobode bez valjanog akta o tome (naredbe policijskog inspektora, tužioca ili sudije) i zadržavali ih u policijskoj stanici, bez potvrde o lišenju slobode ili potvrde o puštanju na slobodu.

Prvostepeni sud cijeni da su tužiteljice učinile vjerovatnim da je tužena prema njima vršila uznemiravanje, kao oblik diskriminacije, budući da su policijski službenici stalnim prilaženjem, legitimisanjem i izdavanjem usmenih naredbi da se udalje sa javnog prostora, činili

povredu njihovog dostojanstva i određenog ponižavanja u odnosu na ostale građane prema kojima na taj način nije postupano iako su i oni u datim momentima bili na istom prostoru.

Prvostepeni sud cijeni da su tužiteljice učinile vjerovatnim da se neposredna diskriminacija prema njima ponavljala, slijedom čega cijeni da je u pitanju produžena diskriminacija koja traje određeni vremenski period „počev od 30.11.2019. godine do presuđenja“.

Ocjena je prvostepenog suda da su tužiteljice učinile vjerovatnim da se njihovo ponašanje u spornim događanjima, nije razlikovalo od ponašanja drugih građana jer nisu remetile javni red i mir, ugrožavale druge sugrađane ili policijske službenike, da bi reakcije policijskih službenika prema njima mogle biti utemeljene na „objektivnoj i razumnoj opravdanosti“.

Imajući u vidu da tužena nije predložila niti izvodila dokaze tokom postupka, prvostepeni sud zaključuje da nije ni dokazala da do diskriminacije nije došlo, odnosno da je prema tužiteljicama postupala na jednak način kao prema drugim građanima.

Odlučujući o novčanom dijelu zahtjeva, sud je na ime naknade nematerijalne štete dosudio svakoj od tužiteljica iznos od 1.500,00 KM, cijeneći da to predstavlja adekvatnu satisfakciju kada se ima u vidu dužina trajanja diskriminacije od godine dana i intenzitet pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede slobode i prava ličnosti.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 2., 4., 5. i 15. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 59/09 i 66/16 - u daljem tekstu: ZZD) u vezi sa odredbama člana 200. i 277. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Drugostepeni sud je po žalbi tužene otvorio raspravu, a nakon njenog zaključenja donio odluku kojom je žalbu tužene odbio i prvostepenu presudu potvrdio u usvajajućem i dosuđujućem dijelu (stav 1., 2. i 4.).

Cijeneći sadržaj pregledanih CD drugostepeni sud zaključuje da su policijski službenici u više navrata, počev od 30.11.2019. godine pa nadalje, izvršili diskriminaciju tuželjica na javnom prostoru (T.K. i prostor pod nazivom P.), tako što su zahtijevali da se udalje sa tih mjesta uz obrazloženje da im nije dozvoljeno okupljanje. Drugostepeni sud navodi da su u pitanju javna mjesta koja se nalaze u centru grada i u pješačkoj zoni, da su to poznata mjesta okupljanje građana, posebno mladih lica, mjesta na kojima se građani druže, razgovaraju, sjede i odlaze u obližnje ugostiteljske objekte, te da je to prostor na kome se često održavaju koncerti i razne kulturne manifestacije. Iz snimaka (CD) je uočljivo da službenici policije ciljano prilaze tuželjicama i legitimišu ih i traže da se udalje sa javnog prostora ističući da okupljanje nije dozvoljeno (iako je vidljivo da nije riječ o organizovanom okupljanju navedene grupe, nema transparenata, nije u pitanju veći broj lica, nema artikulisanog prosvjeda i sl.), dok istovremeno drugi građani nesmetano borave i prolaze tim prostorom, pojedinačno ili u skupini od više lica, bez da ih policijski službenici zadržavaju, legitimišu ili opominju.

Drugostepeni sud zaključuje da nema dokaza koji upućuju da su se tužiteljice, u vrijeme kada su legitimisane i kada im je naređivano da prostor napuste ili kada su privođene, okupljale kao pripadnici grupe P.z.D., već da su na javnom prostoru boravile u svojstvu građana kao i svi drugi građani koji su se u tom momentu zatekli na tom istom prostoru, a bez da su svojim ponašanjem remetili javni red i mir ili se na bilo koji drugi način neprimjerenom ponašali da bi postupanje pripadnika policije bilo zasnovano na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sud je ocjenio da takvo ponašanje policijskih službenika nije bilo opravdano i nužno.

S obzirom da su tužiteljice učinile vjerovatnim da su bile diskriminisane, drugostepeni sud ukazuje da je na tuženoj bio teret dokazivanja da do diskriminacije nije došlo, ali da tužena nije izvodila dokaze u ovom postupku.

Kada su u pitanju tvrdnje tužene da su se pojedini građani žalili i obraćali policiji sa zahtjevom da se pripadnicima grupe P.z.D. zabrani okupljanje u porti hrama H.S., sud nalazi da one nisu dokazane. Također je ukazano da tužena nije dokazala da su protiv tužiteljica podnesene prekršajne ili krivične prijave zbog neprimjerenog ponašanja prema policijskim službenicima, zaključujući da bi bilo logično i na zakonu zasnovano da se prijave podnesu ukoliko je takvog ponašanja bilo.

Obrazlažući žalbeni prigovor koji se odnosio na CD i da policijski službenici ne mogu ponuditi „kontra snimak“ jer ne snimaju svoja aktivnosti van službenih prostorija, drugostepeni sud navodi da je tužena imala mogućnost da drugim dokazima dokaže postojanje situacija u kojima je ponašanje tužiteljica zahtijevalo njihovu opravdanu intervenciju.

Zaključak je drugostepenog suda da se naprijed opisano ponašanje policijskih službenika prema tužiteljicama, zasnilo isključivo na njihovoj procjeni da su one pripadnice grupe P.z.D., kojoj je zabranjeno okupljanje na navedenom javnom prostoru.

Obrazlažući stav da je iznos dosuđene naknade nematerijalne štete adekvatan, drugostepeni sud je imao u vidu da je tužiteljica A.V. samohrana majka, da se osjeća uplašeno, nezaštićeno i izloženo komentarima drugih lica, te da su njena djeca dolazila uplakana iz škole jer su im druga djeca govorila da će njihova majka ići u zatvor, dok je kod tužiteljice S.G. imao u vidu da se radi o fakultetski obrazovanoj osobi kojoj je sada, zbog navedenih dešavanja, teško naći zaposlenje, depresivna je i u strahu.

Drugostepeni sud je odluku zasnovao na odredbama člana 2., 3., 4., 11. stav 1., 12. stav 1., 13. stav 4. i 15. ZZD, vezano za odredbe člana 154., 155. i 200. ZOO.

Drugostepena odluka je pravilna i revizioni navodi je ne dovode u opravdanu sumnju.

Na osnovu člana 14. Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama i člana 1. Protokola 12., Evropski sud za ljudska prava definirao je diskriminaciju kao različit tretman lica u istim ili sličnim slučajevima bez razumnog i objektivnog opravdanja, što su bile polazne osnove za donošenje ZZD.

Članom 2. stav 1. ZZD propisano je šta se smatra diskriminacijom, članom 3. stav 1. je definisan pojam neposredne diskriminacije, članom 4. stav 1. definisan je pojam uznemiravanja, stavom 4. pojam segregacije i stavom 6. šta se smatra težim oblikom diskriminacije (višestruke, ponovljena, produžena). Članom 15. stav 1. ZZD određeno je pravilo tereta dokazivanja.

Tužba u sporu za zaštitu od diskriminacije može se blagovremeno podnijeti u roku od tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi, a najduže u roku od pet godina od dana učinjene povrede. Tužba tužiteljica je blagovremena s obzirom da je po činjeničnim navodima tužbe diskriminacija učinjena 30.11.2019. godine, a tužba je podnesena 5.3.2020. godine.

Da bi se moglo sa sigurnošću utvrditi da je u konkretnom slučaju došlo do diskriminacije mora se provesti test diskriminacije, tj. antidiskriminacioni test u kome se traži odgovor na pitanje: a) da li je različito tretiranje zasnovano na zakonu, a zakon slijedi legitiman javni interes i b) da li upotrijebljena sredstva za ostvarenje javnog interesa zadovoljavaju princip adekvatnosti i da li različito tretiranje zadovoljava princip proporcionalnosti? Negativan odgovor može donijeti zaključak da se radi o diskriminaciji, s tim da diskriminaciju ne predstavlja svako različito postupanje već samo ono ponašanje koje je bez objektivnog i razumnog opravdanja.

ZZD zabranjuje diskriminaciju po velikom broju osnova kao što su: rasa, boja kože, jezik, vjera, etnička pripadnost, invaliditet, starosna dob, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nacionalnom manjinom, političko ili drugo uvjerenje, imovinsko stanje, članstvo u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanje, društveni položaj i spol, seksualna orijentacija, rodni identitet, te spolne karakteristike. Stoga se u svakom pojedinačnom predmetu, kao ključni element oblika neposredne i posredne diskriminacije, uznemiravanja i segregacije, u postupku mora utvrditi zbog kojeg zaštićenog osnova dolazi do određene diskriminacije.

Neposredna diskriminacija po ZZD podrazumijeva različito postupanje prema jednom licu od strane drugog lica, koje ga dovodi u nepovoljan položaj, na način da se pravi razlika u odnosu na drugo lice prema propisanim zaštićenim osnovama iz tih zakona. Motiv ili namjera lica koje vrši diskriminaciju nije važna, pitanje je postupa li se nepovoljno prema drugom licu.

Vjerovatnost (član 15. stav 1. ZZD) treba tumačiti kao uvjerenje da ima više argumenata u prilog postojanja ili nepostojanja neke činjenice, nego onih koji govore protiv njenog postojanja ili nepostojanja.

Pravilno su nižestepeni sudovi zaključili da su tužiteljice dokazale vjerovatnost diskriminacije iz osnova uznemiravanja, koja diskriminacija je bila ponovljena i produžena i, kao takva, predstavlja teži oblik diskriminacije. Teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani, a tužena u ovoj parnici nije predložila niti izvodila dokaze, pa time nije ni dokazala da do diskriminacije nije došlo.

Pravilno su nižestepeni sudovi cijenili da su tužiteljice učinile vjerovatnim da je prema njima, od strane policijskih službenika, izvršena diskriminacija samo zbog njihove aktivnosti kao članica neformalnog udruženja P.z.D., na način da je nejednako postupano na javnom prostoru u odnosu na ostale građane koji su u tom momentu takođe bili na tom javnom prostoru, a koji, za razliku od tužiteljica, nisu legitimisani, nije im naloženo da se udalje sa javne površine niti su privođeni u policijske prostorije, pri čemu za takve radnje i postupke nije postojalo objektivno i razumno opravdanje.

Iz dokaza izvedenih od strane tužiteljica slijedi da one u momentima takvog postupanja policijskih službenika nisu imale nikakva posebna obilježja koja bi upućivala da su pripadnici grupe P.z.D., da se nije radilo o okupljanju pripadnika te grupe već o dvoje lica koja se nalaze

na javnom prostoru bez transparenta, koji svojim ponašanjem ne remete javni red i mir ili dovode u opasnost druge prisutne građane.

Tužena se u odgovoru na tužbu, u žalbi i sada u reviziji poziva i na opštepoznatu situaciju sa COVID-om navodeći da je i iz tog razloga bilo zabranjeno okupljanje, držanje distance i nošenje maske, pa da je i to bio pravni osnov za njihovo postupanje prema tužiteljicama. Kao što je već rečeno, tužena nije pružila dokaz da je to razlog legitimisanja i udaljavanja tužiteljica sa javnog prostora, pri čemu se kao logično pitanje nameće zašto identično postupanje nisu imali i prema drugim građanima (na snimci je vidljivo da se ostali građani slobodno kreću, pojedinačno ili u skupini, bez maski).

Iz izvedenih dokaza slijedi da su policijski službenici, van svake razumne sumnje, postupali prema naređenjima pretpostavljenih i da su imali zadatak da svim pojedincima za koje oni znaju da su pripadnici grupe P.z.D. ne dozvole zadržavanje na javnom prostoru iako, kako je već rečeno, za takvu zabranu nemaju objektivno i razumno opravdanje. Jasno je da su policijski službenici znali kojim licima, kao pripadnicima grupe, trebaju onemogućiti pristup i boravak na javnom prostoru, jer takvo ponašanje nisu primjenjivali prema ostalim građanima na istom prostoru.

Tužena posebno ne osporava visinu dosuđene naknade nematerijalne štete tužiteljicama, ali s obzirom da se radi o pravilnoj primjeni materijalnog prava ovaj sud nalazi da je dosuđena naknada adekvatna novčana satisfakcija kada se ima vidu oblik, vrijeme, intenzitet i radnje sa kojima je izvršena diskriminacija.

Zahtjev tužiteljica za naknadu troškova postupka na ime sastava odgovora na reviziju u iznosu od 300,00 KM nije osnovan saglasno odredbi člana 387. stav 1. ZPP.

Temeljem odredbe člana 248. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić